

GEORG FRIEDRICH HÄNDEL

(1759 - 1959)

Urte-gaillur ontatik begiak itzuli orduko, musikazale-edo geranoi izen bat argitzen zaigu: Händel. Urtea-zear nazio geientsuenak izen oni eskeiñi dizkioten omen-jaiak eraginda, gaur eta beti denon maixu iraungo digun gizon onen bizitza-zear axaleko begiradatxo bat bederen botatze-ra ausar gaitezen, irakurle lagun, zu ta biok.

Sajonia'ko Halle'n jaio zitzaigun, 1685' garrenean. Etxekoek beartuta txikitan asi zituen lege-ikasketak alde batera baztertuz, musikarako joerari toki egin, eta bertantxe murgildu zan. Karrera oni eusteko dirua nundik? Len barbero xea zuen aita, ziruji-lanetan ere esku trebeko zala-ta, aundiki artera jaso zuen ogibidea: orra gu-zia.

Amazazpi urte urratzean, lau ixtumentu jotzen ba-zekien, Zachow'i eskerrak, eta Halle'ko organista egin zuten. Urtebete barru Hamburg'era pasa zan, eta lenengo operak argitaratu (Almira, Nero...). Arrera ona. Emezortzi urteko gure mutillaren izena Alemani osoan zabaldu zaigu, dago-nekoz.

Ixillean iru urte ixuri ondoren, ikaske-tak bein eta betiko osotuko dizkion jiran Itali'ra, eta Itali'an Erroma'ra, jeixter zaigu: uri

artan baizeuden bilduta nazio guziko musikurik izen aundikoenak. Bertan ezagutu eta lagun biurtu zitun Alessandro ta Domenico Scarlatti. Azkenengo onekin, -aurka, noski- Erroma'k inoiz artuko etzuen norgeiagoka famatu bat jokatu zuen Händel gazteak. Azkenean, saria erdi-banatu egin zieten. Gure organuan txapeldun; klabezinean, berriz, Scarlatti.

Itali'an eman urteak muga sakon eta agiria egin zioten Alemani'tik zekarren estiloari, ildoari. Orduan utzi zizkigun "La Resurrezione" edo "Trionfo del tempo e del disinganno" azal-azaletik aztertze utsa naiko, Erroma'k eman zion joskeraren berezia nabaritzeko. Erroma ta Napoli'n ausnartu zituen garai artan pare gabeko Itali-oratorioa eta Stradivarius'ek biolinistek eskeini zien errez-tasun eta aberastasun berriek urratzen zituzten bide nabal-argiak. Erroma'ko musika-arnasa Händel'ek baino gizonkiago mamitu duen ereslaririk ez digu inoiz Alemani'ak sortu.

Ta goazen aurrera. Azken bizi zituen berrogei ta amar urteak Inghlaterra'n eman zizkigun. Ara iritxi orduko, 1710'garrenean, Hannover'en direttore egin zuten, uri ontako bertako Elektoreak ala naita. Jaun au (Hannover'ko Jorge, alegia) erregetzara jaso zutenean, Händel London'era aldatu zan, eta Aaron Hill'en eskari larriari erantzunaz, bi aste barru "Rinaldo" asi ta bukatu zizgun. Egia diozu, irakurle, emen eta an, lendik, eginda zeuzkan zatitxoak ere oretuz, katigatuz, osotu zuela opera ori; baina, batasunari eta estiloaren jatorrari so, ezin ukatu zuzen uste ta itxaro zitekeana baino oso ta ederrago irten ziztaionik.

Orduan asi ziran Händel'en egun beltzak: Purcell illobira jetxi zitzaientetik, Inghlaterra osoko musika usteltzen ari zan Itali'ko sasi-musiku talde laidogarriarekin muturka jardun bear, egiaren eta ederraren alde zerbait izateko. Txalo eroen gaillurretik leitze sakonera, gora ta beera, beera ta gora, musika-kultura ta musika beraren joskera garbitu eta jasotzearren, Gluck'ek Paris'en eramanak eta bost jasan bear izan zituen Händel'ek London'en. Lagunak urri, ukabilla nunai...

Arerioz inguraturiko bizigiro ontan, arna-

sa eziñekoa zuen, beraz. Azal gogorreko gizona, ordea, ta diru faltak ondoa joarazi arte etzuen etsiko; eta lagun batzueri eskerrak, berriro patrika epeldu bezin azkar, itxu-itxuan buruauste guziak irentsitzeko prest gertatzen. Bearra! Bearra!: ona emen gorri-gorri, gizon aundi guzien gaitz santua!

Lan eta burruka oien ondorio, beste gaitz bat ere gailendu zitzaion, eta illobi ertzera labaindu; baiña, arerioen tamala!, gorputzak sendo erantzun, eta Aquisgran'en indarberritu bezin laister, London'eko lanetara murgildu zan, egunean baiño egunean odolgiro ta arreta bizkorragoz.

Inoiz ez aina bero zebillenean, ordea, klink! azken-txanponak, eta kito: porrot egin zutela. Garai artan garaille-txapela zeramakiten sasi-musikuen merkekeria bere lanekin neurtuz arbuigarri azaltzearren, Händel'ek ere geienbat operak idazten zituen. Eta ondo ederrak antolatu ere. Bai noski! Baiña Händel bakarra zan, eta italiarrak asko: danen artean ito egiten! Onegatik, lagunik gabe gelditu zan.

Azkenean, besteen laguntzarik gabe, aurreratuz-aurreratuz, orkesta berri bat sortzeko aina bildu zuen, alere. Eta... alperrik!: betiko zurrunbilloan galdu zan. 1740.

Bide ura itxita zeukan, beraz. Operak alde batera utzi, baiña... ez!: beti artega, beti urduri, "zer-edo-zertan jarraitu bear beinipein", eta oratorioak eratzera aldatu zitzaizun, buru-belarri. "Zer-edo-zertan jardun"? Ona nundik nundik erbia irten zitzaion: oratorio auek eman zioten Händel'i gaur eta betiko erruz irabazi zuen izen eta itzala. Oratorio geienak (25 idatzi zizkigun), 1758 inguruan aurkeztu zizkioten, baiña askoz lenago ere, arerio guziak ebain-ebain ankapen artu zituen, eta fama murriztuta ikustean, eta geienak, okerrenak, igesi alde egin zuten Inglaterra'tik, lotsak janda.

Garai ontako lanik aipatuena -eta ala me-rezi- "Messiah" dugu. Oratorio zoragarri au 24 egunean osatu zigun. "Messiah" lendabiziko aldiz jotzean, azken-aldera korua "Aleluya" kantatzen asi zanean, entzule guziak -baita erregea bera

ere, aintxe baizegon- zutik eta ia arnasik ere gabe entzun zuten, eta bukatzean, ia erotu arte txalotu Händel zaarra. Arrezkero datorkigu Händel'en "Aleluya" zutik entzuteko oitura. Händel'i urte mikatzak aitu zitzaizkion, eta bere izena In- glaterra'ren biotzean sakonki errotuta gelditu zan. Oraindiko bizi zala, Vauxhall'en Roubillac'ek mol- daturiko irudi altsua jaso zioten. 1751'garrenean, begi-lauso bat medio, itxututa gelditu zan. Begi aien argia itzali osteko zortzi urteetan, egundo- ko fama irabazi zuen, baina... lan berririk ezin idatzi!

1759'garrenean jorraillak 14, il zan. Erio- tzaren berri izatean, orra London, orra inglaterra osoa beltzez jantzita.

Händel'en musikak arnas berezia du oso: kultura-sailla guzitan zirakien barrokismuak Bach'en bidez orkestari ematen ari zitzaion fuga-lega- mia, gure onek koruari sartu zion. Aitatu ere bea- rrik ez dugu, bada, Cassimiri'ren molde estuetatik gainezka arrotzean, lanak artuko zizkioten zabal- tasun eta aberastasuna. Gaiñera, Itali'ko opera kaxkarinak -orretxen aurka atzaparrak odoldu arren- eman zion beretik, eta arintasuna kantu guzietan ageri zaio; ori bai: merke-kutsuen oiartzunik ere gabe. Ontan erre baitzituen 50 urteko saio ta ne- keak. Ez da arritzekoa.

Goian adierazi bezela, Händel'en izena gi- zaldiak-zear bizi-bizi piztuta iraunarazi diguna oratorio-sailla dugu. Emen agertu zitzaigun mutil: musiku osoa, trebea, aparta inoiz apartekorik izan badugu. Orain aundi, sakon, baretasunik ixillenez gantzutua; pizkor, odolbero, indartsu... ta dana batasunik gardenean esituta: Händel'en lanak orri- rik ikasgarrienetako bat idatzi zion musika-isto- riari.

Berreun urte osterantzekuoi ere irixten zaigu, zorionez, dirdai oien ederra!

Laskibar'tar Yon, ofm.
-Arantzazu'koa-